

A MTA Könyvtárának működése és belső problémái

Az Akadémiai Könyvtár /a következőkben AK/ a MTA újjászervezése óta nagyarányú fejlődésen ment át. Mivel konzervatív mozdulatlanságánál fogva minden magyar tudományos könyvtárnál jobban megsínylette a feudál-kapitalista korszak művelődés és tudománypolitikájának hátrányait s még a felszabadulás éve sem hozta meg számára azt a fejlődési lehetőséget, amit nagykönyvtáraink 1945. óta fokozatosan megragadhattak - igen nagy mértékben volt szükséges erre a fejlődésre.

1950. óta az AK célkitűzései fokozódó mértékben kezdtek összhangba kerülni a MTA tudománypolitikai és tudomány-szervező munkájával, a könyvtárunk - az elkövetett hibák és az adott hiányosságok ellenére is - egyrészt a MTA-n belül, másrészt országos viszonylatban mindinkább jelentékeny szerephez jutott. Ujjáépült az olvasóterem és a folyóiratolvasó, a könyvtárat igénybevevő olvasók és kutatók száma megsokszorozódott; elkészült és megszerveztetett a külön olvasóteremmel ellátott keleti gyűjtemény, létrejött a ritkaságainkhoz méltó kéziratár. Az Eötvös-Könyvtár átvételével Délbuda e kitűnő anyaggal rendelkező könyvtára a kutatók és az egyetemi hallgatók számára egyaránt hozzáférhetővé vált. Az Elnökség jóváhagyásával elkészült az AK gyűjtőkörének és alapvető funkcióinak korszerű szabályozása, a rendelkezésre bocsátott költségvetési eszközök segítségével igen jelentékeny mértékű könyv- és periodika beszerzés indult meg, az Acta-csere kiszélesedett, az egész világra kiterjedt és könyvcserével bővült ki, a kulturális egyezményeken nyugvó tudományos kiadványcserét könyvtárunk vette át, majd legutóbb létrehozta az akadémiai kiadványok csere-tartalékalapját. A szocialista könyvtári szervezés gyakorlatának megfelelően az AK a külföldi könyv- és folyóiratbeszerzés, továbbá a csere területén hálózati központi könyvtári tevékenységet is vállalt. Felállította mikor- és fotólaboratóriumát, megszervezte mikro-könyvtárát; új szolgálati ágként tájékoztató-bibliográfiai munka indult meg több állandó kiadvánnyal. Hozzáfogott gazdag folyóirat-állományának újrendezéséhez és hozzáférhetővé tételéhez, megkezdte könyvrégiségeinek és ritkaságainak rendszeres felkutatását, megmentését, konzerválását és restaurálását. A felsorolt új létesítmények és funkciók természetesen alapvető munkaszervezeti változtatásokat követeltek meg s a könyvtári munka tervezésének színvonala, a munka törvszerű végzése és ellenőrzése egyre fokozódó mértékben jellemezte intézetünk munkastílusát. Mogszün-tetve a korábbi elszigeteltséget, bekapcsolódtunk a magyar könyvtárügy országos ügyeinek intézésébe is.

Természetesen az eredmények mellett komoly hibák és hiányosságok is jelentkeztek. Ezeket az 1952. évi bizottsági felülvizsgálás elemző módszerrel feltárta s így azokra itt felesleges kitérnem. A direktóriumi vezetés által részben új alapokra fektetett könyvtári munka az intézet dolgozóinak lelkes, lelkiismeretes és szakszerű közreműködésével azóta is eredményekhez vezetett. A munkánkban fennálló kétségtelen hibák, hiányosságok,

nehézségek ellenére a fejlődés állandó és egyenletes /ld. a könyvtár-vezetés 1954. évről szóló összefoglaló jelentését az Ak.Ért. 1955. 508. számában s a jelen anyaghoz csatolt mellékletet/.

Az AK működésének összefoglaló ismertetése.

Az AK jelenleg egyrészt ellátja mindazokat a feladatokat, amelyekre mint tudományos nagykönyvtár, illetve, mint az intézeti hálózat központi könyvtára hivatva van, másrészt ezen túlmenően olyan funkciókat is gyakorol, amelyek akadémiai jellegből adódnak.

Munkáját ennek megfelelően a következő területeken folytatja:

I. Gondoskodik a magyar tudományos kutatásnak hazai és külföldi irodalommal való ellátásáról, egyes területeken tájékoztatással /bibliográfiával/ való támogatásáról.

II. Eljuttatja a magyar tudományos irodalmat - első sorban az akadémiai kiadványokat - rendszeres csere és ajándék formájában a külföldi tudományos intézetekhez és kutatókhoz.

III. Lehetőségeihez képest segíti az akadémiai intézeti könyvtárak munkáját.

A könyvtár működését és szolgáltatásait e három főfeladat rövid részletezésével kell ismertetni.

I. A tudományos kutatás szolgálatában áll a könyvtár értékes félmillió könyvállománya és gazdag folyóiratanyaga, amely kb. 5500 különféle periódikát tartalmaz. Utóbbinak jelentős részét s külföldi akadémiai kiadványai képezik a Magyarországon egyet. n ilyen gyűjteménynek számít.

Emellett a különgyűjteményekben speciális tudományos anyag áll a kutatók rendelkezésére. A Keleti Könyvtár 27.621 könyvével és 15.291 kézirati egységével nemcsak magyar, hanem európai viszonylatban is igen jelentős orientalisztikai anyagot tartalmaz. A Régi Könyvek Gyűjteményében több mint 1100 ősnymtatvány, kb. 600 RM kötet és Hungarikum mellett gazdag vetustissima, régi könyv- és muzeális anyag is található. A Kézirattár 180.561 egysége - amely még csak részben feltárt anyag - lényeges adatokkal szolgálja a kutatást. A gyűjteményeket kiegészíti a mikrofilmtár 850 művet felölelő állománya. Ebből 510 drb. AK-i kézirati, régi magyar és keleti vonatkozású anyag, 126 drb. Romániából és Csehszlovákiából származó régi magyar és kéziratos anyag, 60 drb. magyarországi, de nem budapesti könyvtárakban található régi magyar és kéziratos anyag, 155 modern mikrokönyv, Mikrofilm formájában természetesen a tudományos kutatás minden ágához szükséges anyag - kívánság szerinti - beszerzése folyik.

Az AK osztályaként működő Eötvös-Könyvtár 88.000 kötetes, jórészt irodalmi, nyelvészeti és történelmi anyagával Délbuda tudományos és egyetemi könyvtára.

Az állomány fejlesztése meghatározott irányelvek alapján, az akadémiai szempontok mindenkor szem előtt tartása mellett állandóan és tervszerűen folyik /id. a gyűjtőkör meghatározására a csatolt melléklet bevezetését/.

A könyvtár hivatásának megfelelően gondoskodik új beszerzéseinek korszerű feldolgozásáról. E munka eredményeként különféle katalógusok tájékoztatják a kutatókat a meglévő anyagról. /Betűrendes, - sorozati-, szak-, földrajzi és folyóirat-katalógus, különgyűjtemények katalógusai/. Ez a katalógus-hálózat korszerű színvonalon áll s használhatósága szakkörökben közismert.

Az Ak ezen túlmenően is igyekszik a tudománnyal foglalkozók figyelmét felhívni értékeire. Havonta megjelenő jegyzéket az új társadalomtudományi és természettudományi beszerzésekről adnak tájékoztatást. Összel nyomtatásban megjelenik a könyvtár kurrens folyóiratainak jegyzéke, amelyet jövőre az intézeti hálózat kurrens folyóiratjegyzéke követ. Tervbe vette egyes gyűjtemények /ősnymtatvány, kézirát, kódex/ katalógusának kiadását és néhány értékelnek tudományos feldolgozását. Ezeknek a munkáknak - melyeknek természetesen nyomtatásban kell megjelenniük - előhírnöke a Kaufmann gyűjtemény 422.sz. kódexének facsimile kiadása és a Kisfaludy Társaság kézirátanyagának kiadásra való előkészítése.

Az Ak tájékoztató és bibliográfiai szolgálatával egyrészt a tudományos kutatást igyekszik aktív módon segíteni, másrészt speciális akadémiai feladatokat lát el.

A tudományos kutatás támogatása különböző módokon történik. Beérkezett kérdésekre felvilágosítást ad a könyvtár, felkérésre egy-egy megjelölt terület irodalmát is összeállítja. Aktuális témákról időnként bibliográfiát ad ki. Ilyen pld. az év elején megjelent izotop-előhelybibliográfia vagy a kiadás alatt lévő "Az atomenergia békés felhasználása" c. bibliográfia.

Tervbe vette a könyvtár a figyelőszolgálat - egyelőre a létszámviszonyok miatt szerény formák között való - kiépítését. Ennek keretében a meghatározott tudományterületek újonnan beérkezett könyveiről, folyóiratairól, esetleg folyóiratcikkeiről tájékoztatná az ezt igénylő kutatót.

Akadémiai területen figyelemmel kíséri a MTA működését, az akadémikusok munkásságát, számot tartja ezeknek hazai és külföldi visszhangját és összegyűjti a külföldi akadémikák és tudományos intézetek életére és működésére vonatkozó adatokat. Mind a MTA munkásságával, mind a külföldi akadémikák működésével kapcsolatos bibliográfiákat periodikus kiadványokban teszi közzé. A külföldi akadémikák munkájára vonatkozó bibliográfiai sorozat olyan közdeményezés, melynek külföldön sem ismeretes a megfelelője.

A könyvtár figyelőszolgálatát ezen a téren is fokozni óhajtja s a magyar tudományos eredmények visszhangjáról rendszeresen tájékoztatja az Akadémia vezetőit s az Akadémiai Értesítőn keresztül tudományos közvéleményünket.

II. Az AK nemzetközi kapcsolatainak lebonyolítása - szoros összefüggésben az állománygyarapítással - a kiadványcserén keresztül történt. Cseretevékenységünk keretében a következő feladatokat látjuk el:

1./ Az MTA Actáinak és folyóiratainak eljuttatása rendszeres csere formájában a külföldi intézmények számára /költségvetési kerete 520.000 Ft./.

2./ Ugyanezen kiadványok ajándékként való megküldése azon külföldi személyiségek, intézmények, referáló-lapok számára, akiknek vagy amelyeknek ezt a szükségletét az osztályok vagy Acta szerkesztőségek előterjesztésére az Akadémia elnöke megállapítja /költségvetési kerete 130.000 Ft./.

3./ A népi demokráciákkal kötött kulturális csere-egyezmények végrehajtása /költségvetési kerete 150.000 Ft./.

4./ A magyar tudomány eredményeinek megismertetése céljából elsősorban önálló akadémiai /könyv/kiadványok, kisebb mértékben nem akadémiai kiadványok eljuttatása csere formájában egyes nagy külföldi cserepartnerek számára /költségvetési kerete 82.000 Ft./.

5./ Bekapcsolódás az Unesco kiadványcserébe /többletpéldányok felajánlása csere céljából/.

6./ Akadémiai kiadványokból tartalékalap szervezése későbbi évek és évtizedek cseretevékenysége vagy tudománypropagandája számára /költségvetési kerete 700.000 Ft./.

A felsorolt feladatok közül tulajdonképpen csak az 1. pontban jelzett tartozott az AK hagyományos munkakörébe, a 3. és 4. feladatkör 1954-ben, a 2., 5. és 6. pedig 1955-ben került intézetünk munkatervébe. Ez a fejlődés-rend egyuttal azt is világossá teszi, hogy az új feladatok vállalása s a régi cseretevékenység teljes felülvizsgálata számos olyan feladatot rótt a személyzeti elégtelenséggel is küzködő nemzetközi csere-csoportra, melyeknek teljes határfoku kibontakozása - tekintettel a nemzetközi kapcsolatok létrehozásában és realizálásában rejlő nem közönséges nehézségekre - a jövőben várható.

Jelzett cseretevékenységünket nemcsak a központi könyvtári vonatkozásokban igyekeztünk ellátni, hanem egyrészt egyeztetettük az akadémiai intézetek cseréjét, másrészt a beérkező anyagot nemcsak saját állományunkba soroltuk, hanem átadtuk az érdeklő akadémiai intézeteknek, ilyenek hiányában pedig egyéb tudományos intézményeinknek.

A cseretevékenység alapvető adatai a lezárt /1954./évre:

67 ország 1075 intézményével voltunk cserekapcsolatban s akadémiai Actáink 405 városba jutottak el. Csereképpen 1899 féle periódika érkezett könyvtárunkba. A múlt év májusában megindított könyvesere keretében 1954-ben 4550 kötet könyvhöz jutottunk.

Módszerünk az, hogy az újonnan megjelent tudományos könyvekről havonként figyelőkartonokat küldünk ki cserepartnereinknek és választás alapján szállítjuk és kérjük a könyveket. Viszonylag mintegy 3600 kötet /évfolyam/ periódikát és 2000 kötet könyvet küldtünk külföldre /részletes adatokat ld.a mellékletben/.

Az új kapcsolatok kiépítése területén az elmúlt évben a legkomolyabb fejlődést a jugoszláv és japán cserekapcsolatok felvétele jelentette. Most van folyamatban a görög cserekapcsolatok kiépítése.

III. Az AK 30 akadémiai intézet központi könyvtára. Ebből a funkciójából adódóan végzi az intézetek könyv-és folyóiratrendeléseinek összehangolását és lebonyolítását, a devizakeret felosztását és a deviza felhasználás nyilvántartását. Gondoskodik az intézetek gyűjtőkörének megfelelő kötelempéldány- és nemzeti tulajdonba vett könyvanyagának és a csere és kultúrcsereakcióból származó, vagy a központ állományából előkerülő duplumoknak az intézetekhez való eljuttatásáról. 1954-ben a kötelempéldányokból 1.346, a duplumanyagból 1.611, a nemzeti tulajdonba vett könyvekből 3.606 kötetet adott át az intézeteknek. A csere és kultúrcsere útján szerzett folyóiratokból pedig 1100 kötetet /évfolyam/ osztott szét. Ezzel az intézeti könyvtárak állományát összesen 7.663 kötetrel gyarapította.

A mikro- és fotolaboratórium szintén hálózati viszonylatban dolgozik s az intézetek egyre több igényét elégíti ki. Mikrofilmkönyvtárunk az AK által nem gyűjtött területek mikrofilmjeit az egyes szakintézetek rendelkezésére bocsátja.

A központ igyekezett a magukra hagyott és a könyvtári munkában helyenként gyakorlatlan intézeti könyvtárosoknak szakmai segítséget nyújtani. Rendszeres módszertani munka végzésére - bármennyi igény merült is ezen a téren - személyzethiány miatt nem volt lehetőség.

Az AK belső problémái.

Az AK további fejlődése, szolgáltatásai színvonalának emelése érdekében szembe kell nézni a fejlődést erősen fékző vagy azt egyenesen veszélyeztető jelenségekkel. Annál is inkább időszerű ez a vizsgálódás, mert a könyvtár személyi fejlesztése az utóbbi években nem volt lehetséges, annak ellenére, hogy a kitűzött célok megvalósítása bizonyos fejlesztést kívánt volna meg /az intézetek könyvtáraival való foglalkozás, csere, figyelő-szolgálat, mikrolaboratórium, rektári szolgálat, könyvkötés- és restaurálás/.

A fontos problémák - melyek a jó működés eszközeiként is tekinthetők - a következőkben foglalhatók össze:

1./ Mindenekelőtt fokozott mértékben szükséges, hogy a MTA tudománypolitikai és a vezető könyvtári szervek könyvtárpolitikai célkitűzései közvetlenül, gyorsan és a kellő aktivitással érvényesüljenek az AK munkájában. Ennek megvalósítása érdekében a könyvtárvezetés és az Akadémiai Könyvtári Tanáccsal egyetértésben a következőket javasolja:

a./ mivel az AK nem illeszthető be egyetlen osztály keretébe, helyesnek tartja, hogy közvetlenül az elnök és a főtitkár gyakoroljon felügyeletet a könyvtár felett;

b./ tekintettel arra, hogy a legtöbb nagykönyvtárunk mellett már működő és a készülő törvény által elrendelendő könyvtári /tudományos/ tanácsok teendői bővebbkörűek, mint a jelenlegi AK-i Tanácséi: szükséges, hogy a jelenlegi Tanács kibővítse önmagát egy könyvtártudományi szekcióvá, mely a többletfeladatok elvégzésére volna hivatott. A szekció tagjai - a Tanács egyes kijelölendő tagjain kívül - az AK vezető tudományos dolgozói, akiket a Könyvtár igazgatója jelöl ki; a szekció elnöke a Könyvtár igazgatója.

2./ Mivel intézetünkben a szakbibliográfiai tevékenységet és a tudományos munkát tervszerűen biztosítanunk kell, erőfeszítéseinket - összehangolva a könyvtári gyakorlati munka ágazataival - az említett területeken is szükséges volt fokozni.

Háromféle módon tudunk bizonyos lehetőséget teremteni: e munkák számára /részleteket ld. Ak. Ert. 1955. 508. sz. 67-69. l./:

a./ tudományos dolgozóink egy részének az akadémiai osztályok véleményezése alapján indokolt esetben a könyvtár-igazgató javaslatára az Akadémia elnöke heti egy kutatónapot engedélyez;

b./ bibliográfiai osztályunk tervmunkája keretében szakbibliográfiai és dokumentációs kiadványok készülnek;

c./ függetlenül a szervezeti keretektől, tudományos dolgozóink egy része egyelőre szerény keretek között időt kap az intézet munkatervében szereplő szakbibliográfiai és könyvtártudományi munkák folytatására.

Már a második ötéves terv tudományos célkitűzései felé vezet bennünket az a program, amit itt éppen csak érinteni kívánok: könyvtárunk különgyűjteményeinek igen nagy kulturális, tudományos és nemzeti értéket jelentő kódex-, kézirat- és könyvritkaságai vannak. Ezeket korszerű, tudományos apparátussal készült katalógus- és forráskiadványokban kell feltárni és megjelentetni. Amennyiben a feltétlenül szükséges támogatást megkapnánk, a második ötéves terv periódusában nyomtatott formában közzé kellene tenni az AK kódex-, kézirat- és ösnyomtatvány-katalógusát. E tudományos szempontból fontos kiadványok nemcsak irodalomtörténeti, könyvtörténeti és tudománytörténeti nézőpontból jelentősenek hasznos, hanem nemzetközileg is figyelmet kelthetnének/valutáris előnyök, osere/.

A felsorolt területeken dolgozóink felkészültségén és kitartó munkáján kívül a MTA-tól is /illetékes osztályok, Könyvtártudományi Főbizottság, Akadémiai Kiadó/ segítséget kérünk és várunk, hogy célkitűzéseinknek, a megkívánt színvonalon tudjunk megfelelni. Hangsúlyozni kell, hogy az AK-a nem egy könyvtár a sok közül, hanem a magyar tudomány legfőbb szervező, irányító és vezető hatóságának és testületének nagy történeti múlttal, igen sok értékkel rendelkező tudományos nagykönyvtára. Éppen ezért a megfelelő színvonalat elért kiadványainak a jövőben nyomtatott formában kellene megjelenniük: a sokszorosítási technika nem buzdít kiadásra, olvasásra és terjesztésre.

3./ Az AK 1953-ban megállapított gyűjtőköri szabályozását /ld. a mellékletben/ a könyvtár vezetősége és a Könyvtári Tanács felülvizsgálta és helyesnek tartja. Egyetlen kérdésben nyilvánítja aggodalmát és javasol másféle szabályozást: a világirodalmat és a feldolgozásához szükséges irodalomtörténeti szakanyagot a lehető teljesség igényével tudományági szakkönyvtárként az AK egyedül nem gyűjtheti. A teljes mélységében való szépirodalmi gyűjtés nem is lehet feladata. Részmegoldásként kínálkozik, hogy az Eötvös-Könyvtár - tekintettel eddigi gyűjtésére és hagyományaira - kellő költségvetési dotáció esetén a francia szépirodalmi és irodalomtörténeti gyűjtésére vállalkozhatnék. Az egyéb szépirodalmi területek részletekbe menő gyűjtését más nagykönyvtárainknak kellene ellátnia. Az AK a kiemelkedő szépirodalmi alkotások /forráskiadások, kritikai kiadások/ gyűjtését vállalhatja. Ezen a területen - elsősorban az utolsó évtized kiadványait illetően - komoly pótlások lesznek szükségesek. A kéziratok gyűjtése terén is felmerült egy ma még megoldatlan kérdés. A MTA megalakulása óta egy évszázadon át különös gondot fordított arra, hogy elhunyt tagjainak kéziratos hagyatékát, tudományos jellegű levelezését kézirattára számára megszerezze. Sajnos, az a nagyjelentőségű gyakorlat az utóbbi évtizedek folyamán annyira elhanyaglott, hogy ma már a leg-ritkább esetek közé tartozik egy-egy akadémikus kéziratainak az AK-ba való letétele. Legtöbbször a véletlenül mulik, vagy az elhunyt tudós örökösének belátásán, hogy valamely hagyaték az Akadémia gyűjteményébe kerül-e. Nyilvánvaló, hogy az Akadémiának ezen a téren sürgősen fel kellene újítania a régi gyakorlatot újból meg kell indítania az elhunyt tagok kéziratos hagyatékának rendszeres megmentését, az AK-ba való behozatalát ajándékozás, letétel vagy vétel formájában. A hagyatékok mellett kézirattárunknak van egy önéletrajzgyűjteménye is. Ez a gyűjtemény is több mint száz éves múltra tekint vissza. Hosszabb idő óta azonban ez sem egészül ki. Ugy véljük, igen fontos lenne, ha az Akadémia Elnöksége, mint hosszú időn át történt, békérné tagjainak tudományos önéletrajzát. Hangsúlyozni kellene, hogy nem személyzeti és adminisztratív célokat szolgáló curriculum vitae-ről lenne szó, hanem az Akadémia kézirattárában megőrzendő tudományos biográfiáról.

A nemzetközi cseretevékenységből adódó gyarapítási és tudománypolitikai feladatok száma igen nagy; ezeket csak éppen körvonalazni lehet, megjegyezve, hogy a cseretevékenység további megjavítása, határfokának emelése erőteljesen függ az akadémiai

osztályokkal és Acta-szerkesztőségekkel való jó és gyors együttműködéstől. Itt mind a könyvtárnak, mind az osztályoknak bőven van javítani valója munkájukon. Alapvető problémáink a következők:

a./ A csere költségvetési egyensúlyának állandósítása. Ingadozó költségvetési tételek alapján nem lehet nyugodt, tervszerű cserét kialakítani. Az ingadozás, le- és fölépítés tudomány-politikai károkat is okoz. Akadémiai szerveink ennek tudatában vannak, kevésbé pénzügyi hatóságaink.

b./ A kiépített cserekapcsolatok rendszeres felülvizsgálását tovább kell folytatnunk s a kevésbé megfelelő kapcsolatokat a szükséges tapintat figyelembevételével továbbra is le kell bontanunk.

A csere költségvetése nem végtelen s a különben kívánatos kapcsolatok létrehozásában mind akadémiai szerveinknek, mind az AK-nak bölcs mértékletességet kell tanúsítaniuk, figyelembevéve, hogy a nagyfotossági valutatarékosság miatt a csere egyre fontosabb eszközzé vált a külföldi tudományos irodalom beszerzésének.

Mivel takarékosági és gyarapítási szempontból a nagy központi cserések kielégítése mellett képtelenek vagyunk megfelelő mértékben ellátni a külföldi kutatóintézeteket, 1956-ban ezeket figyelőszolgálatunk körébe vonjuk s értesítjük őket a városuk egyéb intézményeibe irányított Actá-k kiküldéséről. Ennek alapfeltétele az osztályok hathatós segítsége /a külföldi kutatóintézetek megjelölése/ s az AK számára a szükséges munkaeszközök biztosítása.

Ezzel a lépéssel az Actá-k propagandáját is szolgálni kívánjuk s reméljük, hogy a széleskörű figyelem-felkeltéssel az előfizetések száma lassan emelkedni fog.

c./ A csere és az előfizetéses terjesztés problémája látszólag fedik egymást. Itt egymásnak ellentmondó igények és kritikai észrevételek merülnek fel. Ugyanakkor, midőn nem egy esetben felmerül az a vélemény, hogy a könyvtár költségvetési okokból nem képes a nemzetközi kapcsolatok szélesedésével járó arányosan fejlesztett cserét felmutatni, egyre gyakrabban hangzik az a megállapítás is /Kultura/, hogy az Acták előfizetéses terjesztését a cserekapcsolatok akadályozzák meg. Ez a kényelmes érvelés nem állja meg a helyét: az előfizetéses terjesztésnek igen sok kiaknázatlan lehetősége van /Svájcra vonatkozóan ezt próbákép felmértük/.

Egyedüli megoldás a megfelelő kiadói propaganda. Erre vonatkozóan észrevételeinket és tapasztalatainkat szívesen közöljük az illetékesekkel.

d./ A külföldi propaganda érdekében alapvető fontosságúnak tartjuk referáló és recenziós példányok megfelelő kiküldését. Jelenleg 54 Acta megy ki ilyen célra. Az osztályoknak azt javasoljuk, hogy az ajándékpéldányokra tett javaslataiknál

ezt a szempontot erőteljesen vegyék figyelembe /erre ellentétes példa az Acta Archaeologica: az összes referáló példányok törlését indítványozta/. A referáló oszlopra kiküldött Acták külföldi visszhangját figyelőszolgálatunk rendszeresen számon fogja tartani.

4./ Uj könyvanyagunk - mindenekelőtt magyarnyelvű szépirodalmi anyagunk klasszikus és nem-klasszikus része - a "tönkreolvasás" veszedelmének volt kitéve elsősorban annak következtében, hogy akadémiai dolgozóink - szakszervezettek. Mivel a szépirodalom az AK-ban az irodalomtörténeti kutatás alapanyaga, az Akadémia elnökének engedélye alapján a közművelődési /szépirodalmi/ kölcsönzést megszüntettük.

Együttal az I. és II. éves egyetemi hallgatók csupán tanulmányi jellegű /vizsgákra való készülés/ látogatásait is fokozatosan korlátoztuk s csak azoknak az egyetemi hallgatóknak adunk engedélyt a könyvtár látogatására, akik szakdolgozatukat írják. E két - nem tudományos érdeklődésű - olvasóréteg könyvtárhasználatának helyes korlátozásával elérjük, hogy olvasóközönségünk 10-15 százaléktól eltekintve tudományos munkát végző kutató.

Itt kell felvetni a könyvtárpropaganda kérdését is. Immár kétségtelen, hogy az AK - mivel közművelődési és oktatási célokat nem szolgál - a tudományos érdeklődés könyvtári ki-elégítését szolgáló intézmény s így propagandájával is a tudományos kutatást folytató olvasók felé kell, hogy forduljon. Épületviszonyaink, helyiségeink, szomorú raktári helyzetünk az elmúlt években nem tették lehetővé, hogy értékeink és szolgáltatásaink széleskörű megismertetésével hívjuk fel a figyelmet az AK-ra. Az idei évben már elérkezettnek láttuk az időt, hogy szerény mértékben, de mégis néhány hirt adjunk a könyvtárról és munkájáról. Ezt a célt szolgálták a különféle sajtóhírek, rádióriport, folyóiratcikkek.

Raktári és helyiség-viszonyaink jövőre tervezett javulása lehetővé teszi olyan nyomtatott könyvtári ismertető kiadását, mely nemcsak a magyar kutatók, de a külföld felé is feltárná az AK értékeit és szolgáltatásait. Szükséges lenne, hogy ennek megfelelő kiadására az Akadémiai Kiadó vállalkoznék.

Természetesen nem szabad elfelednünk azt, hogy a könyvtár legjobb propagandája az általa nyújtott szolgáltatások színvonala.

5./ Szükséges rámutatni arra is, hogy az AK a szocialista könyvtárpolitika célkitűzéseinek megfelelően az akadémiai intézetek könyvtárainak központjaként szerepel. E hálózati funkcióját azonban nem elvi, hanem személyzeti okokból csak részben tudja gyakorolni, leginkább az állománygyarapítással kapcsolatban. A könyvtári központosítás a létszámkeretek feltöltését kívánta volna meg, ez azonban az utóbbi két év alatt nem volt lehetséges. Változatlanul fontosnak tartjuk, hogy a központi könyvtári funkció a következő fontos területeken is induljon meg:

a./ Módszertani munka és tanácsadás az intézetek könyvtárainak és könyvtárosainak javára és hasznára, a könyvtári munka színvonalának emelése az egész hálózaton belül. Minimálisan egy fő létszám-erősítéssel oldható meg.

b./ Létre kellene hozni az akadémiai intézetek értékes könyv- és folyóiratanyagának /Eötvös-Könyvtárral együtt kb. 235.000 kötet könyv, 85.000 kötet folyóirat/ központi, egyesített katalógusát az AK-on belül. Ennek - tekintve az intézetek nagy számát és decentralizált elhelyezését - a kutatás szempontjából ma még eléggé fel sembecsülhető jelentősége lenne. Ehhez - a Könyvtári Tanáccsal együtt - mivel összakadémiai kutatási érdekről van szó, nélkülözhetetlennek tartom és kérem az Akadémia erkölcsi és anyagi támogatását is. A megoldás gyorsasága miatt a külföldön bevált mikrofotó, majd ennek nyomán nagyítási eljárás lenne a legcélszerűbb és biztosan sikeres vezető eljárás. A megoldás gyorsaságát az is fokozná, hogy több akadémiai intézetünk fotolaboratóriuma saját könyvtára fotókatalógusának elkészítésében közreműködhetnék. Személyzetemelés nélkül költségvetési támogatással /02 alrovat, továbbá fotóanyagok és nagyítás/ is elkészülhet.

c./ A könyvtár Keleti Gyűjteményében - amint ezt kutatóink kérik és igénylik - létre kellene hozni a központi keleti katalógust, vagyis nemcsak az akadémiai hálózatban, hanem általában a Magyarországon fellelhető keleti tárgyú könyvek és folyóiratok központi címjegyzékét. Alrovatos megoldással - az AK szakértőinek irányításával - elkészíthető.

6./ Az AK értékes állománya a sok évtizedes elhanyagolás következtében rossz helyzetben van. Régi könyvanyagunk legértékesebb és leginkább veszedelemnek kitett részét /össnyomtatványok/ 1955. folyamán 50.000 Ft-ot kitevő költségvetési átcsoportosítás segítségével megkezdtük restauráltatni és fertőtleníteni. Szükséges, hogy e megkezdett munkát - az "első segély" igénybevétele után - a költségvetési nehézségek ellenére is folytassuk s kiterjesszük a szintén veszedelemben forgó RMK -, vestustissima- és keleti anyagra is.

Az állományvédelem akadémiai helyzete ismét rávilágít arra a sajnálatos mulasztásra, hogy e nagy értékekkel rendelkező könyvtárat nem látták el - amikor erre bőven volt lehetőség - könyvkötésszel /restaurátorral/, de még szerény könyvjavítóműhellyel sem. Könyvállományunk - s így nemzeti vagyonunk egy része a költségvetés által nyújtott injekciók ellenére is lassu romlásnak van kitéve, ha nem sikerül legalább könyvjavítóműhellyel ellátni könyvtárunkat.

A könyvhigiéncia kérdése nemcsak akadémiai, de magyar viszonylatban is erősen elmaradott állapotban van. E kérdésekkel való tudományos és gyakorlati jellegű foglalkozás céljára könyvtárunkon belül kezdetben szerény eszközökkel dolgozó laboratórium létrehozását - a Könyvtári Tanács javaslatával egyetértve - fontosnak tartjuk. Ennek az AK-on tulmonó általános jelentősége is lenne.

7./ Az AK - nem számítva az Eötvös-Könyvtárat - az idei nyáron megtartott állományértékelés szerint kb. 31,000.000 Ft értékű könyvvel és kézirattal rendelkezik. E nagyértékű könyvtári állomány megőrzésével és a kutatók számára való rendelkezésre bocsátásával, szóval egész könyvtári munkánkkal függ'össze a jelenleg katasztrofálisnak mondható raktári helyhiány. Már a XIX.században is elavult raktározási rendszer modernizálására több mint félévszázadon át szinte semmi sem történt s kulturális forradalmunk nyújtotta ilyen irányu lehetőségeivel sem éltek az akkor intézkedni hivatottak.

Jelenleg 8861.53 folyóméter raktári polc áll rendelkezésre könyveink elhelyezésére s az 1955. június 30-i helyzetet figyelembevéve 11.187.79 méter hosszúságu polcra lenne szükségünk. A különbség - 2316.15 folyóméter könyv, vagyis egész állományunk 26 %-a - az első sor mögé zsufolva a második és harmadik // sorban, vagy ömlesztve nyerhetett csak elhelyezést, nagyrészt korszerűtlen, emeletnyi magas faállványokon. Majdnem hasonló a helyzet a Keleti Gyűjtemény raktárhelyiségeiben s kéziratárunkban is. Az Eötvös Könyvtár polcai szintén maradéktalanul beteltek.

Hangsúlyozni kell, hogy az az állapot nemcsak raktározási kérdés, de az AK értékei megőrzésének; átszármasztatásának és egész működésének alapvető problémája is.

A részleges megoldásnak ma már meg vannak teremtve a lehetőségei: építészetiileg elkészült a könyvtár 262.5 m² alapterületű, két könyvtári emelet beépítésére alkalmas raktárhelyisége, amely kb. 160.000 kötet korszerű elhelyezésére ad lehetőséget. A párt Végrehajtóbizottságának támogatása és akadémiai vezetőszerveink intézkedése lehetővé tette, hogy az 1956.évi beruházások keretében a II. emeleti vasállványzat teljes egészében elkészüljön.

Természetesen a második 5 éves terv során újabb raktárak építésével /mindenekelőtt a Keleti Gyűjteménynél és a Kéziratárban/ lehet csak ezeken a - tudományos nagykönyvtárainknál egyedülálló - bajokon és kezdetlegességeken segíteni.

8./ A könyvtár munkáját éveken át akadályozta a dolgozóhelyiségek ügyének megoldatlan volta. Könyvtárosaink összeszúfolva, egymás és az olvasók munkáját is gátolva dolgoztak, részben a kifűthetetlen raktárban vagy pedig az eredetileg kutatók számára fenntartott olvasószobákban.

1955. tavaszán enyhült a helyzet, de még sem a földszinten, sem a II. emeleten nem vagyunk kijelölt helyiségeink birtokában. Ennek következtében - alapvető követelményeknek ellentmondva s a könyvanyag felelősségteljes megőrzését is akadályozva - feldolgozóosztályunk a raktárhelyiségben dolgozik. Ezzel nem tudjuk a munka folyamatosságát sem biztosítani s létrehozni a már mindenütt szokásos és bevált u.n. könyvtári "futószalagot."

Sajnálatos módon a már 1954-ben jóváhagyott építkezéseink sorából töröltetett az az aránylag nem nagy költséggel járó átalakítás, mely az udvaron át a könyvtár keleti és nyugati szárnya között az annyira hiányzó összeköttetést megteremtette s a raktárak és a keleti szárnyon elhelyezett feldolgozó helyiségek kapcsolatát biztosította volna. Egész építkezési tervünk és annak végrehajtása eleve feltételezte ezt az összeköttetést. A könyvtár fejlődése érdekében szükséges lenne, hogy az 1956. évi átalakítási munkák véglegesen számoljanak ezzel a rég hangoztatott igénnyel.

9./ Az AK anyagi ellátottsága területén - a raktárak már vázolt elégtelensége mellett - néhány fontos beruházási problémára is fel kell hívni a figyelmet.

Mindenekelőtt mikrolaboratóriumunk további fejlesztése látszik szükségesnek. Bár mikrofilm-szolgálatunk egy év leforgása alatt komoly fejlődésen ment keresztül beruházási szempontból is - igen fontos lenne - éppen az akadémiai kutatások támogatása érdekében - a laboratórium felszerelésének korszerű kiegészítése. A könnyebben beszerezhető, nem drága készülékek mellett /pl. újabb Dokumátor-olvasógép, kontakt-másoló készülék/ elsősorban a mikrocard felvívógép beszerzésének fontosságára kell utalni. Ma világszerte használatos a mikromásolatok síkfilm formájában történő előállítására mikrocard felvívógép segítségével. Együttal a mikrocard kiadás nélkülözhetetlen eszköze is a mikrocard felvétel, mely elsősorban a kis példányszámban kiadásra kerülő tudományos munkák /disszertációk, nem széles olvasótömegekkel számoló tanulmányok, elfogyott és újra nem nyomtatott könyvek, periodikák/ megjelentetésére rendkívül alkalmas s így minden bizonnyal Akadémiánk minden osztályát és intézetét erőteljesen érdekelné.

Rá kell mutatnom arra is, hogy 1954. évi beruházásainkból törölték a már megrendelt könyvkiállítási vitrineket. A korszerű könyvtári munka, a könyv helyes és elvszerű propagandája nem nélkülözheti a kiállítást. Gazdag könyv- és kéziranyagunk, az Akadémia épületében gyakran rendezett ülések, tudományos konferenciák egyaránt kötelezővé tennék könyvanyagunk, folyóirataink és egyéb értékeink sokoldalú, szemléletes feltárását. Mégis abban a helyzetben vagyunk, hogy pl. még a nagygyűlés alkalmából is csak akkor rendezhetünk kiállítást, ha az Országos Széchényi Könyvtár kölcsön tudja adni tárlóit.

10./ Vázolt szolgáltatásaink, tennivalóink és problémáink természetesen személyzeti helyzetünkkel, létszámviszonyaink alakulásával szorosan összefüggenek. Világos, hogy ma nem időszerű felvetni a személyi fejlesztés egészét. Azonban néhány alapvető nehézségre itt is rá kell mutatni, nehogy a lehetetlenülés állapotába jussunk.

Az AK-nak a múlt év őszi és az idei tavaszi racionalizálások alkalmával 6 dolgozóról kellett lemondania. Kétféle

módon is megrendítette munkánkat ez a veszteség /tul azon a szemponton, hogy a könyv-és folyóiratkiadás világszerte fejlődőben van/: egyrészt, mivel a könyvtárnak adminisztratív jellegű státusai általában nincsenek, könyvtárosi, illetve tud. kutatói állásokat kellett megszüntetni, másrészt pedig az AK éppen ezekben az években van felfejlődőben, a követelmények joggal megnövekedtek szolgáltatásai iránt s a múltban több oknál fogva nem érhetette el a funkcióinak, feladatainak gyakorlásához szükséges létszámot.

Anélkül, hogy ez alkalommal helyesnek tartanám a személyi fejlesztés problémáit általában felvetni, rá kell mutatnom arra, hogy egyes fontos munkaterületeken minimális létszám-erősítés feltétlenül szükséges lenne a megnövekedett könyvtári munka akadémiai szinten történő vitékre s mindenekelőtt a meglévő beruházások tervszerű kihasználására;

1 önálló könyvtáros a 30-ra emelkedett akadémiai intézetek könyvtáraival és könyvtárosaival való módszertani foglalkozásra /a szocialista könyvtári hálózat alapvető követelménye ez a munka/;

1 laboráns a mikrolaboratóriumban felhalmozódott munkák ellátására /jelenlegi kapacitásunkat 50 százalék erejéig tudjuk csak kihasználni, mert a laboratóriumvezetőn kívül több laboratóriumi dolgozónk nincs; szabadsága és esetleges betegsége alatt teljesen szünetel a munka/;

1 könyvtári főmunkaerő a raktári szolgálat ellátására /1956-ban az új II.emeleti raktár berendezése 30 százalékkal növeli a raktári férőhelyet s így az ellátandó munkaterületet; ehhez még azt is tudni kell, hogy a Kálmán-utcai pótraktár felállításakor sem kaptunk új raktári munkaerőt. Mai raktáros-létszámmal - decentralizált raktárak mellett, lehetetlenül rossz könyvelhelyezési viszonyok között jelenleg 125.000 kötet könyv jut egy raktárközelőre - felelősséggel nem lehet a könyvtári munka rendjét biztosítani/;

1 könyvkötő szakmunkás a legszükségesebb könyvjavítások elvégzésére s a legegyszerűbb könyvhygiéniai munkák gyakorlati ellátására /mivel 1956-ban alig kerülhet sor a különben igen szükséges könyvkötőműhely és könyvhygiéniai laboratórium felállítására, legalább egy szakmunkás szükséges a legnélkülözhetetlenebb munkák elvégzésére/.

Befejezésül hangsúlyozni kívánom, hogy ez a négy fő erősítés a legszerényebb igényeket elégítené csak ki s hiányuk súlyos akadálya a felsorolt területek jobb hatásfoku könyvtári ellátásának. Természetesen a lefolyt racionalizálások következtében átszervezéssel nem oldható meg a probléma.

Melléklet a MTA. Könyvtárának anyagához.

A./ FUNKCIÓK, GYŰJTŐKÖR, SZERVEZET.

Az 1952-ben lezajlott könyvtárvizsgálat után a vezetéssel megbízott háromtagú igazgatóságnak jutott az a feladat, hogy ezt a helyzeténél és történeti alakulásánál fogva fontos könyvtárat képessé tegye új feladatainak elvégzésére, kiemelje elzárkozottságából és az országos könyvtárpolitikai célkitűzéseinek ismeretében beépítse a magyar könyvtárhálózatba.

Az igazgatóság - az Elnökség jóváhagyásával - a könyvtár legfontosabb feladatait a következőkben állapította meg:

1./ A magyar tudományos kutatásnak hazai és külföldi könyvvel és tájékoztatással /bibliográfiával/ való támogatása.

2./ A magyar tudományos kutatás eredményeinek, mindegyiknek az akadémiai kiadványoknak rendszeres csere formájában való eljuttatása a külföldi tudományos intézetekhez és kutatókhoz.

E feladatok ellátása céljából a következő alapvető funkciókat kell gyakorolnia:

mint tudományos nagykönyvtár gondoskodik állományának korszerű kiegészítéséről, feldolgozásáról, nyilvántartásáról és használatának biztosításáról;

mint központi könyvtár előkészíti, szervezi és fokozatosan megvalósítja az akadémiai intézetek külföldi könyv- és folyóiratbeszerzését, majd később a könyv- és folyóiratanyag központi nyilvántartását és szakszerű könyvtári feldolgozását;

mint csereközpont megtervezi és megszervezi a magyar tudományos kiadványok /elsősorban az akadémiai kiadványok/ külföldi cseréjét, végrehajtja a népi demokráciákkal kötött kulturális csereegyezmények könyvtári vonatkozásait /tudományos könyv- és folyóiratcsere/;

mint a tudományos kutatás központi mikrofilm-archivuma és laboratóriuma egyrészt feltárja saját ritka anyagát, másrészt gondoskodik a hazai tudományos termékekhez szükséges bel- és külföldi mikroanyag beszerzéséről és annak központi nyilvántartásba vételéről;

tájékoztató bibliográfiai szolgálatának kiépítésével gondoskodik arról, hogy tudományos kutatóintézetekünk és kutatóink a magyar és külföldi szakirodalomról kellő időben tájékozódjanak;

a tudományos kutatáshoz szükséges kiadványok könyvtárközi átkölcsönzését fejleszti, elsősorban az akadémiai intézetek és kutatók számára;

mint tudományos intézet sürgősség és fontosság szerint könyvtártudományi és szakbibliográfiai munkákat illető munkatervébe.

A könyvtár céltudatos, a felsorolt alapvető funkciókat helyesen gyakorló munkájának legfontosabb előfeltétele a gyűjtőkör/profil/ megállapítása volt. Ezt az igazgatóság előterjesztése alapján a MTA Elnöksége a következőkben hagyta jóvá:

az Akadémiai Könyvtár gyűjti:

- 1./ minden tudomány területéről azokat a segédkönyveket, melyek a magasfokú tájékoztatás-szolgálatához szükségesek;
- 2./ a szovjet tudomány minden területén megjelenő újdonságokat és régebbi műveket;
- 3./ a világ összes tudományos akadémiainak hivatalos kiadványait;
- 4./ a marxizmus-leninizmus irodalmát, valamint a módszertani és tudománytörténeti szempontból szükséges egyéb filozófiai irodalmat;
- 5./ a természettudományok terén - a segédkönyvek mellett - csak az alapvető, átfogó jellegű műveket /a természettudományi kutatást közvetlenül szolgáló műveket az intézeti könyvtárak gyűjtik/;
- 6./ társadalmi tudományok területén az országos viszonylatban reágharuló szakokat /ezek számára alapkönyvtár/:
 - a./ az egyetemes történet ókori részét,
 - b./ a világirodalmat,
 - c./ a világirodalomtörténet egészét, beleértve
 - d./ a klasszikus filológiát,
 - e./ orientalisztikát,
 - f./ a nyelvtudomány minden ágát;
- 7./ időszaki kiadványok terén követi a profilt azzal a többlettel, hogy az Acták cseréje révén nyíló lehetőségeit országos viszonylatban jól ki kell használnia;
- 8./ kéziratok és könyvrégiségek terén a tudománytörténetre kell döntő figyelmet fordítania.

Az alapvető feladatok, funkciók és a gyűjtőkör tisztázása után az igazgatóság a megfelelő munkaszervezet kialakítását tűzte ki célul. A tervszerű könyvtári munkát - a szocialista könyvtári szervezés gyakorlatának megfelelően - a következő keretekben biztosította:

1./ Szerzeményezési osztály. A Központi Könyvtár könyvbeszerezésein kívül az akadémiai intézetek külföldi könyvbeszerezéseit is intézi.

2./ Cserecsoport. Együttműködve a szerzeményezési osztállyal, önállóan intézi a külföldi cserét, végrehajtja a kulturális egyezmények által előírt tudományos könyv- és periodika cserét, nemcsak helyi, hanem hálózati, sőt a kulturális egyezmények csereviszonylataiban országos szinten is. Egyelőre intézi az előfizetéses periodika-beszerezést is.

3./ Feldolgozó osztály. A katalogizálás, osztályozás, katalógusszervezés munkáját látja el két munkacsoport keretében.

4./ Olvasószolgálat osztály a következő csoportokkal:

a./ olvasótermi és kölcsönző csoport. Együttal végzi az olvasók szóbeli tájékoztatását is,

b./ raktár-csoport,

c./ folyóirat-csoport. A MTA Könyvtárában annyira égető periodikarendezésen túl végzi a folyóiratok katalogizálását is.

5./ Tájékoztató és bibliográfiai osztály. Az írásbeli tájékoztatás mellett a könyvtár bibliográfiai és dokumentációs kiadványait szerkeszti, tájékoztatói célokra tárgyszókatalógust állít össze.

6./ Különgyűjtemények osztálya következő részlegekkel:

a./ kézirattár,

b./ régi könyvek tára,

c./ keleti gyűjtemény,

d./ mikrofilmtár és mikrolaboratórium.

7./ Eötvös-Könyvtár, Délbuda társadalomtudományi kutató könyvtára és egyetemi könyvtári funkciókat ellátó könyvtár.

8./ Titkárság, gazdasági csoport.

A vázolt szervezeti felépítés folyamatosan alakult ki az utóbbi évek során. Mint minden szervezeti-szerkezeti megoldás, nem tekinthető véglegesnek, de az aktuális célkitűzések szolgálatában állva, azokat megfelelően elégíti ki. A felsorolás hiányai /könyvkötészet, könyvhigiéniá/ egyúttal jelzik azt is, hogy a MTA Könyvtára e fontos területeken nem rendelkezik apparátussal és beruházásokkal.

B./ 1954. ÉVI MŰKÖDÉSRE VONATKOZÓ ADATOK.

I. KÖLTSÉGVETÉS.

	terv	tény	százalékos teljesítés
01 Állományba tartozók béralapja	1,104.000	1,088.902.60	98
02 Állományon kívüliek béralapja	33.100	31.841.52	96
03 Jutalom, segély	19.800	19.800	100
04 Családi pótlék	12.700	12.636	99
09 Kiküldetés	5.400	5.392.25	99
10 Irodai és gazdasági anyagfel.	200.800	199.998.72	99
12 Gyógyszer, vegyszer	38.200	38.130.36	99
13 Textil és egyéb ruházat	3.500	2.526.20	72
15 Egyéb anyag	1.150	1.143.10	99
16 Szolgáltatás	72.200	71.093.59	98
17 Szállítás	8.000	7.736.70	96
18 Közteher	62.000	61.444.43	99
19 Felújítás	20.250	20.234.22	99
20 Beszerzés	922.000	921.933.49	99
40 Alkalmazottak jóléti intézm.	11.000	10.754.60	97
41 Alkalmazottak kulturális támog.	3.000	2.949.70	98
	<u>2,517.100</u>	<u>2,496.517.56</u>	<u>99</u>

A MTA Könyvtára költségvetésének itt közölt tényszámai évközben módosított tényszámok. Az eredetileg megállapított összeg 2,584.000 Ft volt.

II. A könyvtár gyarapodásának adatai.

1./ Könyv és periódika.

a./ Köteles példány	2.849	kötet
MTA kiadvány	144	"
Vétel	4.066	"
Nemzeti tulajdonba került könyvanyag	1.846	"
Ajándék	2.377	"
Csere	3.858	"

Összesen: 15.140 "

b./ A gyarapodás megoszlása terület szerint:

magyar	4.912	kötet
szovjet	2.644	"
népidemokratikus	1.718	"
egyéb	5.866	"

Összesen: 15.140 "

c./ A gyarapodás megoszlása szakok szerint:

04 2	1.143	kötet
1	614	"
3K	344	"
3	1.360	"
4	607	"
49	1.508	"
5	2.722	"
6	1.982	"
61	711	"
7	551	"
8	2.307	"
9	1.291	"

Összesen: 15.140 "

Kurrens periodikák száma:

Vásárlás	374	féle
Köteles pld.	269	"
Csere	1.899	"
Összesen:	2.542	"

Megoszlásuk terület szerint:

magyar	269	féle
szovjet	343	"
népidemokrat.	450	"
egyéb	1.480	"
Összesen:	2.542	"

2./ Kézirat.

Kézirat 149
Kis kéziratok 953

3./ Régi könyv.

Ösnyomtatvány 2
RM 33
Vetustissima 7
Régi könyv 118

4./ Mikrofilm.

Mikrofilm 223

5./ Eötvös-Könyvtár.

Vétel	662	kötet
Nemzeti tulajdonba került könyvek	1.859	"
Központi könyvtár duplum- anyagból	240	"
Ajándék	270	"
Egyéb	21	"

Összesen: 3.052 kötet.

Kurrens periodikák száma: 94 féle

Költségkimutatás.

Akadémiai Könyvtár könyvvásárlás	194.377,80 Ft
Akadémiai Könyvtár folyóirat, illetve periodika vásárlásra	56.499,10 "
Koleti Könyvtár	20.310,80 "
Kézirattár	32.649,- "
Eötvös Könyvtár	24.907,70 "
	<hr/>
	328.744,40 Ft

Csero.

586.800,83 Ft

Mikrofilm.

6.388,26 Ft

III. Feldolgozó munka.

1./ Könyvek feldolgozása:	17.059 mű
Katalóguscédulák száma:	179.600. cédula
Javítások száma:	2.812 javítás
2./ Periódikák feldolgozása	2.417 periódika
3./ Kézirat:	14.351 egység
4./ Mikrofilm:	824 mű
5./ Eötvös könyvtár:	2.745 mű

IV. Olvasószolgálat.

1./Olvasószolgálati osztály:

olvasó	13.855	olvasott kötet:	43.078
kölcsönző	8.362	kölcsönzött "	12.432

Olvasók megoszlása foglalkozás szerint:

akadémikus	1.444	Mérnök	729
MTA alkalmazott	5.023	Író, művész	652
Egyet.főisk.tanár,		Fordító	718
docens	941	Egyet.hallg.	2.752
Tanár, tanító	1.587	Egyéb	924
tud.kutató	4.031	Intézmény	652
Közigazg.alk.	720		<hr/>
Bíró, ügyvéd	187		22.217
Aspiráns	1.661		
Orvos	236		

2./ Kézirattár és Régi Könyvek Gyűjteménvei:

Olvasó: 1.032 Használt egység: 5.085

3./ Keleti Gyűjtemény:

Olvasó: 1.101 Olvasott kötet: 5.637

4./ Mikrofilmtár:

Olvasó: 196 Olvasott film: 275

5./ Eötvös-Könyvtár:

Olvasó: 12.065 Olvasott kötet: 30.881
Kölcsönző: 9.791 Kölcsönzött " 16.070

Olvasók megoszlása foglalkozás szerint:

MTA alkalmazott	213
Egyet.tanár; egyet.tanszemélyz.	614
Tanár, tanító	1.225
Tud.intézeti dolgozó	1.208
Közigazgatási alk.	60
Író, művész	118
egyetemi hallgató	17.986
Tanuló	198
Egyéb	234

	21.856

A MTA Könyvtára egész olvasóforgalma:

Olvasó és kölcsönző 45.402
Használt egység 113.459

V.A Tájékoztató és Bibliográfiai Osztály

kiadványai.

- 1./ Ujabb külföldi beszerzések. Megjelent tíz száma 421 lap terjedelemben, 2.730 példányban, összesen 116.150 lapon.
- 2./ Tájékoztató a külföldi tudományos akadémiák működéséről. 1.füz. 227 lap terjedelemben, 300 példányban, összesen 68.100 lapon.
- 3./ A megújított Magyar Tudományos Akadémia. Bibliográfia 1949-1953. 156 lap terjedelemben, 300 példányban, összesen 46.800 lapon.

- 4./ Mezőgazdasági inodalom könyvtárunkban, /1953 június - 1954. május./ 14 nap terjedelemben, 800 példányban, összesen 11.200 lapon.
- 5./ Rádióaktív izotopok. Bibliográfia a magfizikai alapfogalmak, a mérési módszerek, az egészségvédelmi eszközök, valamint néhány területen történő alkalmazásuk tanulmányozásához. 26 lap terjedelemben, 200 példányban, összesen 5.200 lapon.

Összesítés: 1954. folyamán kiadtunk 14 kiadványt, 844 lap terjedelemben, 4320 példányban, összesen 247.450 lapon.

VI. A cserkeapesolatok alakulására vonatkozó adatok.

=====

1954. decemberében 67 ország 1.075 intézctével voltunk kapcsolatban.

Akadémiai cserénk jelen állapotáról az alábbi adatok adnak tájékoztatást.

Szovjetunió68 int. Tekintettel arra, hogy a SZU.Tud. Akadémiája központi könyvtára az összes akadémiai intézmények részére központilag intézi a cserét, a számok nem reálisak, hiszen a központi könyvtár részére ezért több mint 200 toms folyóiratot küldtünk az elmúlt évben is. Az intézmények száma voltaképpen a nem az Akadémia felügyelote alá tartozó intézmények számát mutatja.

Népi demokráciák: 124 int.

Albánia	1
Bulgária	5
Csehszlovákia	36
Lengyelország	40
N.D.K.	35
Románia	3
Kína	3
Korea	1

Albánia és Bulgária kivételével az akadémiai cserék itt is központosítva történekek.

Egyéb államok: 931 intézmény

		<u>Európa 575 intézmény.</u>			
Ausztria	32	Jugoszlávia	27	Portugália	17
Belgium	37	Luxemburg	1	Svájc	29
Dánia	15	Nagybrittania	84	Svédország	25
Finnország	26	Németalföld	26		
Franciaország	80	Németország	67		
Irland	2	Norvégia	11		
Izland	2	Olaszország	94		

Ázsia 101 intézmény

Burma	2	Indonézia	5	Japán	36	Szria	1
Ceylon	2	Irak	1	Libanon	3	Törökország	9
India	31	Iran	1	Malaya	2		
Indokina	2	Izrael	4	Philippini szig.	2		

Afrika 24 intézmény.

Algir	4	Egyiptom	5	Tunisz	2
Belga Kongó	1	Francia Nyugat-afrika	1		
Délafrika	9	Marokkó	2		

Ausztrália 21 intézmény

Argentina	15	Cuba	3	Mexico	9
Brasília	19	Equador	2	Peru	3
Canada	14	Guatamala	1	San Domingo	1
Chile	13	Honduras	1	Uruguay	6
Columbia	4	U.S.A.	116	Venezuela	3

Természetesen még ez a kimutatás sem adja a cserelapcsolataink teljesen hű képét. Hiszen az intézmények nem mérhetőek egy mértékkel. Vannak intézmények, amelyekkel csak 1-1 Actát cserélünk, viszont vannak olyanok is, ahol az összes Actákon és magyar nyelvű folyóiratokon kívül még nagyobb méretű könyvanyag kicserélése is folyik.

Mivel a MTA Könyvtára a magyar tudományos könyvtárak közül elsősorban hivatott könyvtári eszközeivel támogatni és segíteni a tudományos kutató munkát s 130 éves gyűjtésére és munkájára támaszkodva egyúttal maga is tudományos intézmény, fejlődését a MTA keretein belül a jövőben is erőteljesen biztosítani kell. E célból javasolom, hogy az Akadémia Elnöksége a következőket határozza el:

1./ Szükséges, hogy az Akadémiai Könyvtár a tudományos kutatómunka aktívabb támogatása érdekében szorosabb kapcsolatokat építsen az Akadémia osztályaival s az osztályok közkirétebb támogatást nyújtsanak a könyvtár számára. Ez nemcsak a nemzetközi cserre, hanem a külföldi könyv- és folyóiratbeszerzés, továbbá a tájékoztató-bibliográfiai munka hatásfokának emelése szempontjából is szükséges.

Az elvi és tudománypolitikai munka további fejlesztésének érdekében a Könyvtári Tanácson belül létre kell hozni a könyvtártudományi szekciót.

2./ Az Akadémiai Könyvtár a második ötéves terv folyamán indítsa meg nagy értéket képviselő különgyűjteményeinek (kódexek, kéziratok, őnyomtatványok) tudományos apparátussal feltárandó, a külföld felé is terjeszthető nyomtatott katalógusainak sorozatát. Folytatni kell a különleges értékek facsimile-kiadásait is.

E könyvtörténeti szempontból is számottevő anyagok - melyek a nemzetközi csere és a valutáris lehetőségek miatt is jelentékenyek - megfelelő színvonalu kiadásában az Akadémiai Kiadó működjék közre.

3./ Az Akadémiai Könyvtár mint a tudományos kiadványok cseréjének országos jelentőségű központja, csak akkor tudja hivatását megfelelően betölteni, ha cseréjének költségvetési eszközei nem ingadoznak évről-évre. Az állandóság megteremtése érdekében a MTA Költségvetési Osztálya folytasson tárgyalásokat az illetékes pénzügyi és külügyi szervekkel.

Ugyancsak összakadémiai érdekek tekintendő a kéziratár gyarapításának (akadémikusok, tudósok és nagy írók levelezésének, kézirati hagyatékának begyűjtése) fejlesztése, a szükséges anyagi eszközök rendelkezésre bocsátása.

4./ Az Akadémiai Könyvtár nagyértékű könyv- és kézirati anyagának korszerű megóvása érdekében könyvkötő és könyvrestauráló műhelyt kell felállítani.

5./ A tudományos kutatás akadémiai mikrofilmbázisának további megerősítése érdekében - különös tekintettel az atomenergiával és az izotopokkal folytatandó hazai kutatómunka szükségleteire s a műszaki fejlesztés követelményeire - az Akadémiai Könyvtár mikrofilmlaboratóriumát tovább kell fejleszteni s mikrokard felvevő géppel kell kiegészíteni.

6./ A könyvtár igen nehéz raktári viszonyain további korszerű vasállványos raktárak építésével kell segíteni.

Ugyancsak biztosítani kell a működés megfelelő előfeltételeit is (a raktárakból a dolgozók és a közönség kivonása, a szükséges és megállapított helyiségek rendelkezésre bocsátása).

7./ Az Akadémiai Könyvtár - mint az intézeti hálózat központi könyvtára - építsen ki szorosabb kapcsolatokat az intézetek könyvtáraival, nyújtson számukra a lehetőséghez viszonyított módszertani segítséget. Tegyen sürgős lépéseket az akadémiai székházban elhelyezendő akadémiai Központi Katalógus felállítására s ennek az o2 alrovaon lehetséges megoldását, a gazdasági titkárság már 1956-ra segítse elő.

8./ A könyvtártechnikusi személyzet elégtelensége igen nagy mértékben csökkenti a könyvtári munka hatásfokát. Szüksége, hogy illetékes szerveink - a személyzeti nehézségek ellenére is - segítsék elő a minimális személyi igények (könyvtártechnikusok) teljesítését.

9./ Mivel a MTA Könyvtára a nemzetközi kapcsolatok örvedetes kiszélesedése következtében egyre nagyobb szerephez jut a nemzetközi könyvtári és tudományos kapcsolatok megszervezésében és realizálásában, kívánatos, hogy a Könyvtár megfelelő tudományos dolgozói külföldi tanulmányutakra és konferenciákra küldessenek ki.